ROBERT
GRAVES

Eu, Claudius, Împărat

Din autobiografia lui
Tiberius Claudius,
Împărat al Romanilor,
născut în anul 10 î.e.n.,
asasinat și zeificat în anul 54 e.n.

Traducere din limba engleză de **Silvian Iosifescu**
Ediția a IV-a

PANDORA

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Dan Crăciun

CORECTURĂ:
Irina Botezatu
Duşa Udrea-Boborel

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GRAVES, ROBERT
Eu, Claudius, Împărat / Robert Graves ; trad. din engleză de Silvian Iosifescu. - Bucureşti : Pandora Publishing, 2020
ISBN 978-606-978-322-1

I. Iosifescu, Silvian (trad.)

821.111

Titlul original: I, Claudius
Autor: Robert Graves

Copyright by The Trustees of the Robert Graves Copyright Trust
Copyright © Pandora M, 2020
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN: 978-606-978-322-1

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Capitolul 1

Eu, Tiberius Claudius Drusus Nero Germanicus și așa mai departe (fiindcă n-o să vă plictisesc de la început înșirându-vă toate numele și titlurile mele!), poreclit până deunăzi de prieteni, rude și de intimi „Claudius Idiotul“, „Claudius ăla“, „Claudius Bâlbâitul“, „Clau-Clau-Claudius“ sau, rareori, „Sărmanul unchi Claudius“, mă pregătesc să scriu pentru posteritate ciudatele întâmplări ale vieții mele; încep, așadar, cu frageda mea copilărie și-mi voi urma povestirea an cu an, până voi ajunge la acea dată fatidică a vieții mele, cu vreo opt ani în urmă, când, în vârstă de cincizeci și unu de ani, s-a abătut asupra mea „nenorocirea aurită“, din care nu m-am mai putut apoi niciodată descurca.

Anul 41 e.n.

Lucrarea de față nu este întâia mea carte. De fapt, literatura și mai ales scrierea istoriei — pe care ca tânăr am studiat-o aici, la Roma, cu cei mai buni maeștri — mi-au fost timp de treizeci și cinci de ani singura meserie și singura pasiune. Cititorii mei să nu se mire deci de iscusința stilului meu; să se știe că eu însumi, Claudius, scriu această carte, și nu secretarul meu sau vreunul dintre scribii oficiali, pe care-i întrebuințează de obicei oamenii însemnați, pentru a le „imortaliza“ amintirile, nădăjduind prin asta că retorica va înlocui sărăcia subiectului și că lingușirea va acoperi viciile. Aici, o jur pe toți zeii, eu sunt și secretarul, și cronicarul meu oficial; totul e scris de mâna mea. Și, de altfel, ce răsplată aș putea să aștept — lăudându-mă — de la mine însumi?

Țin să subliniez, de asemenea, că această scriere nu e singura istorie a vieții mele ieșită de sub propria-mi pană. Am mai alcătuit odinioară una, în opt volume, destinată arhivelor orașului.

E o poveste lungă, plictisitoare, cu care nu m-am făli niciodată și pe care am scris-o doar la cererea publică. Adevărul e că pe atunci (cu doi ani în urmă) aveam multe alte lucruri de făcut, așa că am dictat cea mai mare parte din primele patru volume secretarului meu grec, cerându-i să nu schimbe nimic (decât dacă era neapărată nevoie, spre a păstra echilibrul frazelor și spre a suprima contradicțiile și repetările). Dar mărturisesc că aproape întreaga a doua jumătate a operei și cel puțin câteva capitole din prima parte le-a scris, după indicațiile mele, acest Polibiu. (Sclavului i-am dat eu însumi numele vestitului istoric, încă de pe când era copil.) El și-a format stilul după al meu cu atâta dibăcie, încât, după terminarea operei, nimeni n-ar fi putut deosebi ceea ce fusese scris de mine de ce scrisese el.

Repet, era o carte plictisitoare. Situația mea nu-mi îngăduia să-l critic pe împăratul Augustus, fratele bunicului meu din partea mamei, și nici pe Livia Augusta, cea de a treia și ultima soție a sa, bunica mea. Amândoi fuseseră zeificați oficial, iar eu devenisem slujitorul acestui cult. Cât despre cei doi nedemni urmași ai lui Augustus, i-aș fi putut vești cu asprime, dar, din decență, m-am abținut. Ar fi fost nedrept din parte-mi s-o dezvinovățesc pe Livia sau chiar pe Augustus, în măsura în care s-a lăsat influențat de femeia aceasta, ce-i drept, remarcabilă — și, vreau s-o spun de pe acum, odioasă —, și să spun adevărul despre ceilalți doi, a căror memorie nu era apărată de religie.

Am lăsat-o dinadins să fie o carte plicticoasă, pomenind doar de faptele ce nu puteau fi puse la îndoială, de pildă, cutare s-a însurat cu cutare, fiică a cutăruia, ale cărui demnități le-am amintit, dar n-am spus nimic despre motivele politice ale căsătoriei, nici despre tocmeala din culise între cele două familii. Sau cutare a murit subit, după ce a mâncat niște smochine africane. Dar nu pomeneam nimic de otravă sau despre acei cărora întâmplarea asta le-a fost de folos, decât atunci când faptul fusese confirmat de hotărârea unui tribunal.

Așadar, n-am mințit niciodată, dar nici n-am spus adevărul, așa cum înțeleg să-l spun acum, în toată goliciunea lui.

Consultând această carte astăzi, în Biblioteca lui Apollo de pe colina Palatin, pentru a-mi reîmprospăta unele amănunte și date, am avut surpriza să întâlnesc anumite capitole pe care aș fi jurat că le-am scris sau dictat eu însumi, într-atât de asemănătoare erau cu stilul meu obișnuit, dar pe care nu-mi amintesc să le fi scris sau dictat vreodată. Dacă sunt ale lui Polibiu, vădesc o artă desăvârșită a imitației (e drept că a avut la îndemână și celelalte opere istorice ale mele), dar dacă sunt cumva într-adevăr ale mele, atunci memoria mi-e și mai proastă decât pretind inamicii mei. Recitind cele scrise mai sus, îmi dau seama că mai curând stârnesc decât potolesc bănuiala, în primul rând în privința paternității mele asupra celor ce urmează, apoi în privința integrității mele de istoric și, în sfârșit, asupra posibilităților mele de memorizare a faptelor. Dar nu voi stărui; scriu ceea ce simt și, pe măsură ce povestirea va înainta, cititorul va fi din ce în ce mai înclinat să creadă că nu ascund nimic — atâtea din cele arătate nefiind spre cinstea mea.

În lucrarea de față dezvălui o serie de întâmplări confidențiale. Dar, veți întreba, cine sunt confidenții mei? Iată răspunsul: ea se adresează posterității. Nu-i am în vedere nici pe strănepoții și nici pe stră-strănepoții mei, ci posteritatea foarte îndepărtată. Speranța mea e ca voi, eventualii mei cititori de peste o sută de generații sau mai mult, să aveți impresia că vă vorbesc direct, ca și cum aș fi unul dintre voi, după cum Herodot și Tucidide, deși morți de mult, îmi vorbesc mie. Dar de ce mă refer la o posteritate atât de îndepărtată? Iată explicația.

Cu vreo optsprezece ani în urmă m-am dus la Cumae, în Campania, ca s-o vizitez pe sibilă în peștera ei de pe muntele Gaurus. Știți că există întotdeauna o sibilă la Cumae, deoarece, când una moare, îi urmează novicea care o secundase. Dar desigur că nu toate se bucură de aceeași faimă. Unele nu obțin de la Apollo, în întreaga lor carieră, nici măcar o singură dată harul unei profeții. Altele prezic cu adevărat, dar dacă te gândești mai bine la bazaconiile lor fără noimă, ai spune că sunt inspirate mai degrabă

de Bachus decât de Apollo; de aceea oracolul a pierdut din faimă. Înaintea lui Deifobe, pe care însuși Augustus o consulta adeseori, și înaintea Amalteei, care trăiește încă și e foarte vestită, s-au perindat vreme de trei sute de ani nenumărate sibile foarte mediocre.

Peștera e așezată în spatele unui mic templu plin de farmec, închinat lui Apollo și Artemis — căci Cumae a fost o colonie grecească eoliană. Deasupra porticului se află o friză veche aurită, atribuită lui Dedal, ceea ce e evident absurd, deoarece friza nu are mai mult de cinci sute de ani și se știe că sunt cel puțin o mie și o sută de ani de când a trăit Dedal. Reprezintă povestea lui Tezeu și a Minotaurului, pe care cel dintâi l-a omorât în Labirintul din Creta.

Înainte de a primi îngăduința s-o vizitez pe sibilă, a trebuit să jertfesc un bou în cinstea lui Apollo și o oiță spre slava lui Artemis.

Ne găseam în decembrie și se lăsase un frig groaznic. Peștera era un loc înfiorător, săpat în stâncă tare, cu o intrare prăpăstioasă, întortocheată, cufundată în beznă, în care roiau liliecii. Cu toată deghizarea mea, sibila mă recunoscu imediat: m-a trădat cu siguranță gângăveala. Încă din copilărie mi se împleticea grozav limba; mai apoi însă, urmând sfaturile unor specialiști în elocință, am ajuns, încetul cu încetul, să fiu stăpân pe vocea mea în cuvântările publice pregătite dinainte; dar luat pe neașteptate, mi se întâmplă încă, din când în când, deși mai rar ca altă dată, să simt cum mi se încurcă limba. Așa mi s-a întâmplat la Cumae.

Am pătruns în interiorul peșterii, urcând scara pe bâjbâite, în patru labe, și m-am pomenit în fața sibilei. Semănând mai curând a maimuță decât a femeie, ea ședea pe un scaun într-o cușcă agățată de tavan. Veșmintele ei erau purpurii, iar snopul de raze roșietice care cădeau de sus îi aprindea ochii neclintiți ce păreau de jăratic. Gura-i fără dinți rânjea. În jurul meu plutea un miros de moarte. Izbutii să îngân salutul pe care-l pregătisem. Ea nu-mi răspunse. De abia mai târziu am aflat că arătarea de sus era doar corpul mumificat al Deifobei, ultima sibilă, care murise de curând, în vârstă de o sută și zece ani. Pleoapele ei erau susținute de bile de sticlă,

argintate pe partea dinapoi, pentru a fi strălucitoare. Sibila care oficiază o are totdeauna lângă ea pe preoteasa care a precedat-o.

Plin de emoție și cutremurat de spaimă, am rămas în picioare dinaintea Deifobei timp de câteva minute ce-mi părură o veșnicie. În sfârșit, sibila în viață, Amalteea, o femeie foarte tânără, se arătă. Lumina roșie se stinse: Deifobe dispăru. Cineva, probabil novicea, astupase ferestruica roșie. Deodată, altă lumină — de astă dată albă — o lovi în plin pe Amalteea așezată pe un tron de fildeș, în semiîntunericul din fund. Avea un chip de o frumusețe tulburătoare, cu o frunte înaltă; stătea tot atât de încremenită ca și Deifobe. Dar ochii îi erau închiși.

Genunchii îmi tremurau și am fost cuprins de o gângăveală de care nu m-am putut dezbăra:

— O, sib… sib… sib… — am îngânat.

Ea deschise ochii, încruntă sprâncenele și mă imită:

— O, Clau… Clau… Clau…

Cu greu am reușit să stăpânesc rușinea ce mă cuprinsese și să-mi amintesc de întrebarea ce voiam să i-o pun.

— O, sibila — am zis cu mare greutate — am venit să te întreb despre soarta Romei și a mea.

Treptat, chipul i se transformă și fu cuprinsă de extazul profetic. Începu să se zbată și să gâfâie.

Deodată se auzi un zgomot ca de goană prin coridoare, apoi niște porți se trântiră și un fâlfâit de aripi îmi atinse fața. Lumina pieri și sibila, cu glasul zeului, rosti câteva versuri în grecește:

Cea care sub blestemul punic astăzi geme
Și-n baierile pungii se sugrumă
Boli-va făr-de lecuire multă vreme.

Viermii și-or face-n ochii ei cuibar,
Muște albastre-i vor roi din gură —
De ziua morții ei n-o fi habar.

Își azvârli brațele deasupra capului și reluă:

Ani zece, cincizeci zile și-ncă trei:
Clau-Clau-Claudius primi-va
Un silnic dor, râvnit de toți să-l aibă ei.

Către slugarnica-i mărire
Pășii-va fonf și-n poticneală,
Cu gura îmbălată în neștire.

Dar țărnă rece și-amuțită când va fi
De secoli douăzeci ori pe aproape,
Clau-Clau-Claudius limpede va grăi.

Zeul râse apoi prin gura ei — un sunet armonios, dar înspăimântător: Ha! Ha! Ha!

M-am înclinat adânc, m-am răsucit iute pe călcâie și am ieșit împleticindu-mă. Pe scara șubredă m-am întins cât eram de lung, zdrelindu-mă la frunte și la genunchi. În sfârșit m-am văzut afară, dar parcă urmărit de râsul acela sinistru.

Astăzi, fiind augur încercat și istoric de profesie, ba având și prilejul, ca preot, să cercetez cărțile sibiline, revăzute de Augustus, pot cu temei pătrunde tâlcul acelor versuri. Fără îndoială că prin „blestemul punic" sibila înțelegea dărâmarea Cartaginei de către noi, romanii, ceea ce ne-a atras pentru multă vreme blestemul zeilor. Juraserăm Cartaginei prietenie și protecție, în numele celor mai de seamă zei — printre care și Apollo; dar mai târziu, pătrunși de pizmă față de cetatea care se refăcuse atât de repede după dezastrele celui de-al Doilea Război Punic, am uneltit să o atragem în cel de-al treilea război. Astfel, am distrus orașul din temelie, i-am măcelărit locuitorii și am presărat sare pe câmpii.

„Baierile pungii" arată, desigur, miezul blestemului — nebunia de care a fost cuprinsă Roma din pricina lăcomiei de bani,

după ce și-a înlăturat rivala cea mai primejdioasă și a ajuns stăpână pe toate bogățiile Mediteranei. Odată cu bogăția au apărut și trândăvia, lăcomia, cruzimea, necinstea, lașitatea, moleșeala și toate celelalte vicii antiromane. Care a fost acel „dar" râvnit de toți, afară doar de mine — și pe care eu, Claudius, l-am primit într-adevăr peste „ani zece, cincizeci zile și-ncă trei" — veți vedea la timpul potrivit. Cuvintele „Claudius limpede va grăi" m-au frământat ani de zile și abia acum cred că am reușit să le înțeleg. Socot că ele îmi poruncesc să încep opera aceasta. Când va fi gata, voi trata pergamentul cu o soluție care să-l conserve, îl voi închide într-o casetă de plumb și-l voi îngropa adânc în pământ, pentru ca posteritatea să-l afle nevătămat. Dacă socoteala mea e bună, el va fi descoperit cam peste o mie și nouă sute de ani. Atunci, toți ceilalți autori ale căror opere se vor fi păstrat vor părea neînsemnați și peltici, căci ei au scris doar pentru ziua de azi, ferindu-se de orice neajunsuri; pe când vorbele mele vor spune adevărul, limpede și cu îndrăzneală.

Gândindu-mă mai bine, poate că nu o să-mi dau osteneala să-mi închid manuscrisul într-o casetă de plumb. Îl voi lăsa pur și simplu la voia întâmplării. Căci experiența de istoric mi-a arătat că mai multe documente supraviețuiesc mulțumită întâmplării decât unei strădanii anume. Și pentru că Apollo a făcut profeția, îl voi lăsa pe Apollo să se îngrijească de manuscris.

După cum vedeți, scriu în grecește, întrucât socotesc că greaca va fi întotdeauna limba literară a lumii, iar dacă Roma urmează să piară — precum a spus sibila — nu va pieri și limba sa odată cu ea? De altfel, greaca este chiar limba lui Apollo.

Voi fi grijuliu cu datele (după cum vedeți, le trec pe margine) și cu numele proprii. Alcătuind istoria Etruriei și a Cartaginei, m-am chinuit ore în șir întrebându-mă în ce an s-a întâmplat un eveniment sau altul și dacă omul numit Cutare era într-adevăr el însuși sau fiul, nepotul sau strănepotul lui Cutare, ba poate nu-i era nici rudă. Am de gând să-i scutesc pe urmașii mei de acest fel de supărări. Iată, de pildă, fiecare dintre diferitele personaje ale

acestei povestiri care poartă numele de Drusus — tatăl meu, eu însumi, unul dintre fiii mei, vărul meu primar, nepotul meu — va fi în mod deosebit desemnat de câte ori va fi pomenit. Sau, iarăși, vorbind despre tutorele meu, Marcus Portius Cato, trebuie să spun lămurit că nu e vorba de Marcus Portius Cato Cenzorul, instigatorul celui de-al Treilea Război Punic, și nici de fiul său, cu același nume, cunoscutul jurist; nici de nepotul său, cu același nume, consulul, și nici de strănepotul său, cu același nume, inamicul lui Iulius Cezar; nici de stră-strănepotul său cu același nume, care a căzut în bătălia de la Philippi; ci de un stră-strănepot cu totul neînsemnat, tot cu același nume, care nu a avut nicio demnitate publică și nici nu a meritat vreuna. Augustus l-a numit tutorele meu și apoi învățător al altor tineri nobili romani sau fii ai unor regi străini, căci, deși numele său îl hărăzea celor mai înalte demnități, felul său de a fi — uscat, stupid și pedant — nu-l îndreptățea decât la postul de dascăl de școală elementară.

Pentru a fixa data acestor evenimente, cred că nu pot alege un fel mai potrivit decât a arăta că m-am născut în al 744-lea an după întemeierea Romei de către Romulus și în al 767-lea an după prima Olimpiadă, și că împăratul Augustus, al cărui nume nu e de crezut că are să dispară chiar după o mie nouă sute de ani, domnea atunci de douăzeci de ani.

Anul 10 î.e.n.

Înainte de a încheia aceste rânduri introductive, trebuie să mai adaug ceva despre sibilă și profețiile ei. Am mai spus că la Cumae, când moare una dintre sibile, o alta îi ia locul, dar că unele sunt mai vestite decât altele. De pildă, celebra Demofile a fost consultată de Eneas înainte de coborârea în Tartar. Una dintre urmașele ei, Herofile, se înfățișă regelui Tarquinius și îi oferi o colecție de profeții, cu un preț mult mai mare decât era el dispus să plătească. Povestea spune că, la refuzul lui, ea arse o parte și îi oferi restul cu același preț, pe care el refuză iarăși să-l plătească. Atunci ea mai arse o parte și îi propuse ceea ce mai rămăsese tot la vechiul preț. De astă dată, din curiozitate, el plăti. Oracolele Herofilei conțineau atât avertismente și profeții

ale unor evenimente fericite, cât și îndrumări asupra sacrificiilor cu efect favorabil ce trebuiau aduse pentru a preveni diverse nenorociri. La acestea se adăugară cu timpul preziceri remarcabile și împlinite, care fuseseră făcute unor persoane particulare. De aceea, de câte ori Roma părea primejduită de întâmplări funeste sau dezastre, Senatul ordona consultarea cărților sibiline de către preoții care le aveau în grijă și de fiecare dată se găsea și câte un leac. De două ori cărțile fuseseră în parte distruse de incendii, dar profețiile pierdute erau restaurate din memorie de către preoții titulari. Amintirile acestea păreau însă de multe ori a fi fost cu totul greșite; de aceea Augustus s-a apucat de redactarea unui canon autorizat al profețiilor, respingând adăugirile și restaurările evident neinspirate. De asemenea, a strâns și a distrus toate culegerile particulare, neautorizate, ale oracolelor sibiline, ca și toate cărțile de preziceri pe care a putut pune mâna, și astea în număr de două mii de exemplare. Cărțile sibiline revizuite le-a închis într-o ladă, așezată sub piedestalul statuii lui Apollo din templul ce i-l ridică pe colina Palatin, în preajma palatului său.

Puțin timp după moartea lui Augustus, mi-a căzut în mână o operă istorică unică, din biblioteca sa particulară. Se numea: *Curiozități sibiline sau profeții cuprinse în canonul original și respinse de către preoții lui Apollo ca neautentice.* Versurile erau copiate cu scrisul frumos al lui Augustus, cu greșelile de ortografie pe care la început le făcea fără voie, iar după aceea dinadins, din mândrie. Cele mai multe nu fuseseră, desigur, dictate de sibilă, nici în timpul extazului, nici altcândva, ci erau isprava unor oameni iresponsabili, dornici fie să se preamărească și să preamărească gloria caselor lor, fie să arunce blestemul asupra unor familii rivale, atribuind o origine divină unor preziceri născocite de ei. Familia Claudienilor pare să fi fost deosebit de rodnică în asemenea opere apocrife. Am găsit totuși câteva fragmente de un arhaism impunător și de inspirație cu adevărat divină, dar pe care Augustus — al cărui cuvânt era lege pentru preoții lui Apollo — le înlăturase din canon, din pricina înțelesului lor prea limpede și amenințător.

Nu mai am această carte. Totuși, îmi amintesc aproape cuvânt cu cuvânt de cea mai memorabilă dintre profețiile ce păreau autentice. Textul exista deopotrivă în greaca originalului (asemeni celor mai multe dintre glăsuirile mai vechi din canon) și într-o proastă traducere latină. Iat-o:

O sută de ani din Ziua blestemului punic,
Roma sclavă supusă fi-va unui păros —
Unul cu plete jalnic prădate de chelbe,
Bărbat cu muierea, muiere bărbaților toți.
Armăsar va avea cu dește-n loc de copite.
De mâna feciorului, ce fiu nu-i va fi,
Cădea-va răpus. Și nu pe câmpul de luptă.

Al doilea păros ce va înrobi Cetatea,
Fiu celui dinainte, făr-să fie,
Falnic bogat în chică, va da Romei
Marmuri mărețe pentru-a ei argilă,
Strâns ferecând-o-n lanțuri nevăzute.
De mâna soației, soață făr-să-i fie,
Pieri-va în folosul cui nu-i va fi fecior.

Al treilea păros ce va înrobi Cetatea,
Fiu celui dinainte, făr-să fie,
Plămadă de noroiuri și de sânge,
Purtând și el rărită pleată,
Acoperi-va de victorii și înfrângeri Roma.
De pernă va pieri, și nu de spadă,
Și-anume în folosul cui nu-i va fi fecior.

Al patrulea păros ce va înrobi Cetatea,
Fiu celui dinainte, făr-să fie,
Purtând, așijderi pleată rară,

Romei va da otravă și blesteme.
Și va pieri de izbitura gloabei
Care-l purta-n spinare din pruncie.

Al cincilea păros ce va înrobi Cetatea —
Și-o va-nrobi potrivnic vrerii sale —
Tocmai nerodul râs de toți va fi.
Fălos și el în chică, va da Romei
Pâine și apă cu prisos cerinței.
De mâna soației va pieri
Întru folosul cui nu-i va fi fiu.

Al șaselea păros ce va înrobi Cetatea,
Fiu celui dinainte, făr-să fie,
Cântec și foc și groază va da Romei
Și părintescul sânge striga-va pe-a lui mâini.
Al șaptelea păros nu-i va urma nicicum.
Iar dintr-al său mormânt țâșni-va sânge.

Augustus va fi înțeles că primul dintre păroși, adică dintre Cezari — căci Cezar înseamnă claie de păr —, era Iulius, fratele bunicului său, care îl adoptase. Iulius era chel și cunoscut pentru orgiile sale cu amândouă sexele. Iar calul său de luptă, după cum știe oricine, era un monstru, având degete în loc de copite. Iulius a scăpat din multe lupte grele, pentru a fi asasinat — în cele din urmă — de Brutus, chiar în Senat. Iar acesta, deși recunoscut de un alt tată, trecea drept fiul său natural. „Și tu, Brutus, fiul meu!" spusese Iulius, în timp ce Brutus se apropia cu pumnalul. Despre blestemul punic am mai vorbit. În cel de-al doilea Cezar, Augustus s-a putut recunoaște pe sine însuși. Spre sfârșitul vieții, privind templele și clădirile publice, măreț reconstruite de el, și gândindu-se de asemenea la strădania lui de o viață întreagă de a întări și înălța imperiul, se lăuda că a găsit o Romă de argilă și că lăsa una de marmură.

În ceea ce privește împrejurările morții sale, profeția îi va fi părut de neînțeles sau de necrezut; totuși, vreun scrupul l-a împiedicat să distrugă cartea.

Povestirea de față va arăta cine sunt al treilea, al patrulea și al cincilea dintre părоși. Și aș fi într-adevăr un idiot dacă, față de exactitatea desăvârșită a amănuntelor date până astăzi de oracol, nu l-aș recunoaște și pe al șaselea. Din dragoste pentru Roma însă, binecuvântez zeii că nu va mai exista și al șaptelea.